7. 10. 2008

ID: 55247

Zadržení cizí věci

Zadržení cizí věci za účelem zajištění své pohledávky nelze pokládat bez dalšího za „přisvojení si cizí věci“ a za zpronevěru ve smyslu ustanovení § 248 tr. zák. a to ani v případě, že by nebyly splněny všechny podmínky zadržovacího práva podle občanského zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 20/2008 ze dne 30.1.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání o dovolání obviněného Ing. M. V., proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. 5 To 334/2006, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 3 T 113/2005, tak, že se podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušuje rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. 5 To 334/2006. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se přikazuje Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 29. 3. 2006, sp. zn. 3 T 113/2005, byl obviněný uznán vinným, že:
„poté, co byl v květnu 2003 vyzván zaměstnavatelem k vrácení notebooku Compaq Armada, mobilního telefonu Nokia 6210 se SIM kartou, které převzal v souvislosti s uzavřením dohody o hmotné zodpovědnosti pro výkon svého zaměstnání, tyto dosud nevrátil a ponechal si je, stejně jako montážní přepážku k vozidlu Opel Astra, kterou měl vrátit nejpozději v květnu 2004 v souvislosti se skončením pracovního poměru, čímž způsobil poškozené společnosti X. C. R. s. r. o. škodu ve výši 22.223,- Kč“.

Takto zjištěné jednání obviněného soud právně kvalifikoval jako trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák., za což mu podle § 248 odst. 1 tr. zák. uložil trest odnětí svobody v trvání tří měsíců, jehož výkon podle § 58 odst. 1, § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání dvanácti měsíců, a současně mu podle § 59 odst. 2 tr. zák. uložil povinnost, aby ve zkušební době podmíněného odsouzení podle svých sil uhradit škodu způsobenou trestným činem. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému povinnost zaplatit poškozené X. C. r, s. r. o., na náhradě škody částku 22.223,- Kč a podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal tuto poškozenou se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Obviněný podal proti tomuto rozsudku odvolání, o němž Městský soud v Praze rozhodl rozsudkem ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. 5 To 334/2006, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušil ve výroku, jímž byla obviněnému podle § 59 odst. 2 uložena povinnost uhradit poškozené společnosti škodu, a dále ve výrocích o náhradě škody. Podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že jmenovanou poškozenou společnost odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce JUDr. J. H. dovolání, ve kterém uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. k) a g) tr. ř.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. obviněný spatřoval v tom, že odvolací soud meritorně nerozhodl o té části jeho odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, v níž brojil proti výroku o vině trestným činem zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák. a proti výroku o podmíněném trestu odnětí svobody. To označil za procesní vadu, i když necitoval žádné ustanovení trestního řádu, které měl soud druhého stupně porušit.

K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný uvedl, že z provedeného dokazování nevyplývá, že byly naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák., a to zejména po stránce subjektivní. Je totiž přesvědčen, že mu nebyl prokázán úmysl přisvojit si předmětné věci. V této souvislosti odkázal na judikaturu starší (rozhodnutí č. 3391/1929 a č. 18/1957 Sb. rozh. trest.) i novější (rozhodnutí publikované v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. 13/2002-T 335., z něhož citoval, že „každou dispozici se svěřenou věcí proti příkazu osoby, která věc svěřila, nelze bez dalšího považovat za neoprávněné přisvojení si věci ve smyslu § 248 tr. zák., a to ani v případech, není-li dodržena lhůta k vrácení svěřené věci“).

Dovolatel v další části svého podání zopakoval, že jeho úmyslem nebylo věci užívat nebo s nimi nakládat jako s vlastními. Po přechodnou dobu, kdy si je ponechal, vykonával k nim zadržovací právo, věci řádně opatroval a v pořádku je vrátil zpět ihned poté, co mu jejich vlastník zaplatil pohledávku (v té souvislosti zmínil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 15. 6. 2006, sp. zn. 19 C 462/2005, kterým mu byla přisouzena částka 100.000,- Kč s příslušenstvím, a předávací protokol ze dne 12. 9. 2006). Je proto přesvědčen, že jeho jednání nemohlo být právně posouzeno ani jako trestný čin neoprávněného užívání cizí věci podle § 249 odst. 1 tr. zák.

V neposlední řadě dovolatel tvrdil, že zjištěným jednáním ani nemohl naplnit zákonem požadovaný materiální znak trestného činu (§ 3 odst. 1, 2 tr. zák.). To odůvodnil jednak tím, že jeho pohledávka u poškozeného byla několikanásobně vyšší, než znaleckým posudkem stanovená výše škody, jednak poukazem na tzv. mobbing (šikanu ze strany nadřízených zaměstnanců jeho bývalého zaměstnavatele), který prý doložil i jinými probíhajícími soudními řízeními, příp. věcmi již pravomocně skončenými v jeho prospěch. Navrhl proto, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu, event. i navazující rozsudek soudu prvého stupně ve výrocích o vině a trestu zrušil a sám rozhodl o jeho zproštění obžaloby v plném rozsahu podle § 265m odst. 1 a § 226 písm. b) tr. ř.

K podanému dovolání se ve smyslu ustanovení § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen ”státní zástupce”) a poté, co stručně shrnul obsah mimořádného opravného prostředku, uvedl, že námitkám dovolatele ve smyslu § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. přisvědčit nelze. O odvolání může soud druhého stupně rozhodnout pouze jako o celku a toliko dvojím způsobem – buď mu (zcela nebo zčásti) vyhoví anebo je zamítne, nepřipadá-li ovšem v úvahu jeho odmítnutí, což není tento případ. Proto jestliže odvolací soud rozhodl pouze na základě odvolání obviněného tak, že v jeho prospěch zrušil jeden výrok napadeného rozhodnutí a nahradil jej jiným, rozhodl tím o celém odvolání obviněného a žádný další výrok o něm nemá v rozsudku Městského soudu v Praze místa.

S výhradami obviněného podřazenými pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. však státní zástupce souhlasil. Uvedl, že tvrzení o nedostatku subjektivní stránky trestného činu, jež obviněný vyvozoval z uplatnění zadržovacího práva ve smyslu § 175 a násl. občanského zákoníku, tvořilo základ jeho obhajoby od počátku trestního stíhání; žádný orgán činný v trestním řízení tomu však nevěnoval dostatečnou pozornost. Státní zástupce nesouhlasil s právním názorem soudu prvého stupně, že v pracovně právních vztazích nelze tento institut občanského práva uplatnit. Z principu rovnosti subjektů práva je třeba na konkrétní právní vztah nahlížet tak, že – za předpokladu správnosti údajů uváděných dovolatelem – obviněnému svědčilo zadržovací právo k věcem bývalého zaměstnavatele, jímž se domáhal vyplacení dlužné částky, k němuž nakonec také došlo, načež

obviněný zadržované předměty v pořádku vrátil jejich vlastníkovi. Za této situace bylo skutečně na straně obviněného vyloučeno naplnění subjektivní stránky trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák., neboť na protiprávní jednání bývalého zaměstnavatele reagoval svépomocí (§ 6 občanského zákoníku) v podobě realizace zadržovacího práva (§ 175 a násl. občanského zákoníku, v době činu ve znění zák. č. 132/2002 Sb.), a to v souladu s platnou právní úpravou.

V závěru svého vyjádření státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně a rovněž všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal soudu prvního stupně věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout. Pro případ, že by Nejvyšší soud shledal podmínky pro jiné rozhodnutí, vyjádřil ve smyslu § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. výslovný souhlas s rozhodnutím věci v neveřejném zasedání i jiným než navrženým způsobem.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že v této trestní věci je dovolání přípustné [§ 265a odst. 2 písm. a) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a splňuje i obligatorní náležitosti obsahu dovolání uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř.

Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda dovolání obviněného z jím namítaných dovolacích důvodů je opodstatněné.

Obviněný v prvé řadě uplatnil důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., když označil za procesní vadu postup odvolacího soudu, který ve výroku svého rozhodnutí nerozhodl o té části jeho odvolání, která směřovala do výroku o vině a trestu.

Podle citovaného ustanovení lze dovolání podat, pokud v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. Je tomu tak tehdy, když v napadeném rozhodnutí nebyl učiněn určitý výrok, který tak v rozhodnutí chybí a činí jeho výrokovou část neúplnou, nebo určitý výrok sice učiněn byl, ale není úplný. Chybějícím je takový výrok jako celek, pokud není obsažen v určitém rozhodnutí, přestože podle zákona měl soud tento výrok do výrokové části pojmout. Neúplnost výroku rozhodnutí pak spočívá v absenci či neúplnosti obligatorních náležitostí výrokové části rozsudku a jeho jednotlivých výroků, uvedených zejména v ustanoveních § 120 odst. 1 písm. c), odst. 3, § 121 až § 124 tr. ř. nebo ve výrokové části usnesení uvedené v § 134 odst. 1 písm. c) tr. ř.

V dané věci obviněný podal odvolání proti všem výrokům odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, tj. proti výroku o vině, trestu i náhradě škody. Z podnětu jeho odvolání soud druhého stupně podle § 254 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch oddělitelných výroků napadeného rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, jakož i správnost postupu řízení, které vydání napadených výroků předcházelo, přihlížeje přitom k vadám, které v odvolání vytýkány byly, a k vadám, které vytýkány nebyly, přihlížel pouze potud, pokud by měly vliv na správnost výroku, který napaden byl. Tuto skutečnost odvolací soud uvedl na straně 2 odůvodnění jeho rozhodnutí, kde také konstatoval, že se ztotožnil se závěry soudu prvého stupně. Protože odvolací soud zjistil vady toliko v oddělitelném výroku o trestu a výroku o náhradě škody, rozhodl tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušil pouze v této části, a podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. nově rozhodl.

Takový postup je zcela v souladu s ustanovením § 258 odst. 2 tr. ř., podle něhož jestliže je vadná jen část napadeného rozsudku a lze ji oddělit od ostatních, zruší odvolací soud rozsudek jen v této části; zruší-li však, byť i jen zčásti, výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu, jakož i další výroky,

které mají ve výroku o vině svůj podklad. Protože odvolací soud zjistil vadu v dílčích, oddělitelných výrocích o trestu (resp. o uložení povinnosti podle § 59 odst. 2 tr. zák.) a náhradě škody, zrušil správně pouze tyto oddělitelné části napadeného rozsudku a nově rozhodl podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. jen o odkázání poškozené společnosti na řízení ve věcech občanskoprávních. To, že zbývající výroky shledal správnými, vyjádřil tím, že je ponechal beze změny, aniž by to musel vyslovit zvláštním výrokem. Povinnost odvolacího soudu učinit součástí výroku rozhodnutí formulaci o tom, že jinak zůstal napadený rozsudek nezměněn nebo formulaci jinou se shodným obsahem, nevyplývá z žádného ustanovení trestního řádu a její použití lze v podstatě považovat za nadbytečné (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2002, sp. zn. 5 Tdo 388/2002, publikované v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, Svazek 17, T 417., a ze dne 29. 10. 2002, sp. zn. 3 Tdo 810/2002, publikované tamtéž, Svazek 20, T 486.).

Pokud by obviněný ve svém mimořádném opravném prostředku uplatnil pouze tento dovolací důvod, musel by Nejvyšší soud postupovat podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. a podané dovolání odmítnout jako zjevně neopodstatněné.

Obviněný však ve svém podání uplatnil další dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

V tomto ohledu Nejvyšší soud shledal, že převážná část námitek uplatněných obviněným v rámci uvedeného dovolacího důvodu je relevantních. Namítl totiž, že rozhodnutí soudů nižších stupňů spočívá na nesprávném hmotně právním posouzení skutku a že jeho jednání není trestným činem, neboť nebyla naplněna ani subjektivní ani materiální stránka posuzovaného trestného činu.

Z hlediska napadeného rozhodnutí a obsahu podaného dovolání je významná především otázka, zda skutek, jak byl zjištěn soudem prvního stupně a shledán správným i soudem odvolacím, vykazuje všechny zákonné znaky trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák., zejména úmyslné zavinění a potřebný stupeň nebezpečnosti činu pro společnost.

Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou, zda relevantně uplatněné námitky dovolatele jsou v uvedených směrech opodstatněné. Jelikož shledal, že tomu tak je, přezkoumal za podmínek uvedených v § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, přihlížel jen, pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

K závěru, že podané dovolání je důvodné, Nejvyšší soud dospěl na podkladě těchto skutečností:

Podle § 120 odst. 3 tr. ř. výrok rozsudku, jímž se obviněný uznává vinným, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedením všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Ve skutkové větě výrokové části rozsudku tudíž musí být popsány všechny znaky skutkové podstaty daného trestného činu, a to slovním vyjádřením všech okolností, které v konkrétním případě vytváří znaky tohoto trestného činu. Popis skutku proto nemůže být libovolný, ale musí vyjadřovat všechny skutečnosti významné pro právní kvalifikaci.

O správné právní posouzení skutku se jedná tehdy, když popis skutku ve výroku rozsudku uvedený je v souladu s právní větou, obsahující formální zákonné znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu (a současně skutek dosahuje potřebný stupeň společenské nebezpečnosti). Naproti

tomu o nesprávné právní posouzení se jedná v případě, že popis skutku vyjádřený ve skutkové větě výroku rozsudku bezezbytku neodpovídá formálním znakům použité skutkové podstaty trestného činu vyjádřeným v právní větě výroku. Z logiky věci plyne, že o nesprávné právní posouzení skutku by se jednalo též v případě, kdy sice skutková věta i právní věta výroku jsou v souladu, avšak skutek nedosahuje potřebného stupně společenské nebezpečnosti.

V obecné rovině je zapotřebí nejprve uvést, že trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

Zákonným znakem tohoto trestného činu je přisvojení si věci. Věc je svěřena pachateli, jestliže je mu odevzdána do faktické moci s tím, aby s ní nakládal určitým způsobem. Za přisvojení si cizí věci se považuje takové jednání pachatele, jímž zmaří základní účel svěření, získá možnost trvalé dispozice s věcí a současně vyloučí vlastníka věci z držení, užívání a nakládání s věcí. Škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5.000,- Kč (§ 89 odst. 11 tr. zák.). Po subjektivní stránce se u pachatele vyžaduje úmysl (§ 4 tr. zák.).

Podle tzv. právní věty odsuzujícího rozsudku se obviněný jmenovaného trestného činu dopustil tím, že si přisvojil cizí věc, která mu byla svěřena a způsobil tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

Skutková část výroku o vině ve spojení s odpovídající částí rozhodnutí nalézacího soudu obsahuje konkrétní skutková zjištění, která formální zákonné znaky trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák. naplňují. Z provedeného dokazování totiž vyplynulo, že obviněný získal od zaměstnavatele na základě písemných dohod o hmotné odpovědnosti ze dne 2. 9. 2002 a 23. 1. 2002 do své dispozice pro výkon zaměstnání notebook a mobilní telefon, stejně jako montážní přepážku k osobnímu automobilu (hodnota všech věcí byla vyčíslena znaleckým posudkem na částku 22.223,- Kč). Přestože mu byla dne 23. 5. 2003 předána písemná výpověď z pracovního poměru a zároveň byl ústně vyzván, aby shora vyjmenované věci vrátil, neučinil tak a teprve dopisem ze dne 7. 4. 2004 poškozené společnosti sdělil, že všechny věci sice má u sebe, ale uplatňuje k nim zadržovací právo vzhledem k tomu, že mu společnost nevyplatila částku 197.807,- Kč jako kompenzaci základního platu během pracovní neschopnosti (pracovní neschopnost obviněného trvala od 26. 5. 2003 do 8. 4. 2004).

Z odůvodnění odsuzujícího rozsudku (srov. stranu 4) se podává, že soud prvního stupně se i touto námitkou obviněného zabýval. V této souvislosti uvedl, že obviněný s věcmi „… nakládal … v rozporu s vůlí vlastníka a v rozporu s účelem, pro který mu byly svěřeny, kdy si současně osoboval dispoziční právo s nimi … obviněný tak nemohl činit ani z jím tvrzeného důvodu – zadržovacího práva, který totiž v rámci pracovněprávního vztahu nemůže přicházet v úvahu, neboť v zákoníku práce, jímž jsou práva a povinnosti vycházející z pracovněprávních vztahů upraveny, takový institut založen není a současně není dovoleno aplikovat v takovém případě tento institut z občanského zákoníku … případná existence pohledávky obviněného za poškozenou společností tak … nemohla vyloučit trestní odpovědnost obviněného …“.

S touto argumentací nalézacího soudu se Nejvyšší soud v zásadě ztotožnil. Jestliže bylo zjištěno, že obviněný nedbal výzvy poškozené společnosti a při skončení pracovního poměru jí nevrátil shora vyjmenované věci mu svěřené v celkové hodnotě 22.223,- Kč, které si následně ponechal po nikoli přechodnou dobu, čímž současně vyloučil poškozenou společnost z držení, užívání a nakládání s těmito věcmi, pak nepochybně všechny formální zákonné znaky trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák. naplnil. Na tom nemůže nic změnit ani námitka obviněného, že k těmto věcem uplatňoval zadržovací právo.

Bez ohledu na to, že obviněný tuto námitku formuloval ve vztahu k poškozené společnosti až po více

než deseti měsících (dopisem ze dne 7. 4. 2004), po kterou s věcmi volně disponoval a současně bránil v jejich užívání poškozené společnosti, neměl ve věci rozhodující senát Nejvyššího soudu důvod odchylovat se od právního názoru vysloveného v obdobné věci jiným jeho senátem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 11 Tdo 921/2004), podle něhož „… dovolatelem tvrzené a dosud v civilním sporu nepřisouzené mzdové nároky vůči společnosti poškozeného subjektu nemohou ovlivnit jeho právní vztah ke svěřeným věcem do té míry, aby šlo o jiné než cizí věci. Ustanovení hlavy druhé části páté zákoníku práce (ve znění účinném v době činu) totiž představují ve vztahu k občanskému zákoníku lex specialis, pročež tam uvedený způsob úpravy zajištění práv a povinností z pracovněprávních vztahů nepřipouští použití namítaného občanskoprávního institutu zadržovacího práva podle § 175 a násl. občanského zákoníku, přičemž použití analogie občanského zákoníku dopadá na zcela jiný než předmětný případ (§ 248 odst. 4 zákoníku práce tehdy účinného)“. Z tohoto důvodu nebylo možno v této části přisvědčit ani argumentaci státního zástupce v jeho vyjádření k podanému dovolání.

Již soud prvního stupně se však měl tvrzením obviněného o existenci jeho údajné pohledávky za poškozenou společností zevrubněji zabývat v rámci úvah o tom, zda zjištěným jednáním obviněný naplnil i materiální znak trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák. Přestože v odůvodnění svého rozhodnutí v tomto směru uvedl, že zmíněná skutečnost „… mohla … mít své důsledky při hodnocení konkrétního stupně společenské nebezpečnosti činu …“ (srov. stranu 4), z dalšího textu není zřejmé, že by se jí dále zabýval.

Tak ovšem neučinil ani soud druhého stupně, který pouze (a nepříliš srozumitelně) uvedl, že „… soud právě skutečnost, že obviněný měl vůči poškozené organizaci značné pohledávky, zohlednil jako okolnost určující stupeň společenské nebezpečnosti ve výroku o trestu …“ (srov. stranu 2 odůvodnění jeho rozhodnutí). Svůj postup blíže nevysvětlil a neučinil tak ani přesto, že v řízení o odvolání došlo k určitému posunu ve skutkovém zjištění. Zatímco soud prvního stupně mimo jiné zjistil, že obviněný výše uvedené věci „… dosud nevrátil a ponechal si je …“, odvolací soud v průběhu veřejného zasedání k návrhu obhájce obviněného doplnil dokazování předávacím protokolem prokazujícím, že obviněný dne 12. 9. 2006, tedy ještě před konáním veřejného zasedání, předal všechny věci zpět poškozené společnosti, což odsouhlasil i zmocněnec poškozené, a fotokopií rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 15. 6. 2006, sp. zn. 19 C 462/2005, z něhož vyplynulo, že obviněnému byla v rámci občanskoprávního řízení přiznána jeho pohledávka vůči společnosti X. C. R., s. r. o., ve výši 100.000,- Kč s 2% úrokem z prodlení z částky 100.000,- Kč od 1. 5. 2004 do zaplacení, a to do tří dnů od právní moci rozsudku (rozsudek nabyl právní moci dne 30. 8. 2006).

Přestože odvolací soud se alespoň o předávacím protokolu v odůvodnění svého rozhodnutí stručně zmínil (srov. stranu 2 dole), jeho možným významem pro úvahy o vině obviněného se blíže nezabýval, a jeho existenci promítl jen do úvah o nadbytečné aplikaci ustanovení § 59 odst. 2 tr. zák. a do úvah o výroku o náhradě škody. O citovaném občanskoprávním rozsudku se nezmínil vůbec (jeho kopie předložená obhájcem obviněného ostatně nebyla ve spise vůbec zažurnalizována) a jeho případný význam pro naplnění zejména materiálního znaku žalovaného trestného činu prakticky neposuzoval, když s odkazem na správnost úvah nalézacího soudu toliko konstatoval, že „… skutečnost, že obviněný měl vůči poškozené organizaci značné pohledávky, … nemohla být zohledněna ve výroku o vině“.

Z odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů je tak zřejmé, že se námitkou obviněného o naplnění zákonem požadovaného materiálního znaku trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák. prakticky vůbec nezabývaly. Přitom pro spolehlivý závěr, zda se v daném případě jedná či nejedná o trestný čin, je nezbytné zjišťovat také to, zda skutek vykazuje takový stupeň nebezpečnosti pro společnost, který je materiální podmínkou trestnosti, a to u dospělého pachatele vyšší než nepatrný. Formální a materiální podmínky trestnosti činu přitom nelze směšovat, zaměňovat ani vzájemně nahrazovat (srov. rozhodnutí č. 20/1998 Sb. rozh. trest.).

Podle § 3 odst. 1, 2 tr. zák. je trestným činem pro společnost nebezpečné jednání, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně. Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.

Podle § 3 odst. 4 tr. zák. je stupeň nebezpečnosti činu pro společnost určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.

Z uvedeného vyplývá, že nebezpečnost činu pro společnost je materiální podmínkou, která musí být splněna, aby šlo o trestný čin. Z ustanovení § 3 odst. 1 tr. zák. v souvislosti s ustanovením § 1 tr. zák. vyplývá, že nebezpečnost činu pro společnost je v zásadě dána tím, že takový čin porušuje nebo ohrožuje zájmy chráněné trestním zákonem. Přitom však nestačí zabývat se jen porušením nebo ohrožením chráněných zájmů, ale je nutné přihlédnout i ke všem ostatním okolnostem případu, které mají vliv na nebezpečnost činu pro společnost a které jsou obecně uvedeny v citovaném ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák. Nebezpečnost činu pro společnost jako tzv. materiální znak trestného činu tak vyjadřuje celkovou závažnost činu, a to z hlediska jeho objektivních i subjektivních znaků včetně osoby pachatele.

V konkrétním případě musí být všechny uvedené znaky naplněny, aby se jednalo o trestný čin. Proto není trestným činem takový čin, který sice naplňuje formální znaky některého trestného činu podle trestního zákona, ale není pro společnost nebezpečný, resp. jeho stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je nepatrný ve smyslu § 3 odst. 2 tr. zák. Nebezpečnost činu pro společnost přitom vyjadřuje celkovou závažnost činu, a to z hlediska jeho objektivních i subjektivních znaků včetně pachatele.

Při řešení otázky, zda jednání obviněného vyhovovalo rovněž požadavkům trestní odpovědnosti z hlediska naplnění všech znaků materiální stránky přisouzeného skutku, Nejvyšší soud zdůrazňuje, že konkrétní stupeň společenské nebezpečnosti činu nelze nikterak exaktně vyjádřit, nýbrž tuto okolnost je třeba posuzovat přísně individuálně s přihlédnutím k dalším okolnostem případu, které jsou obecně uvedeny v již citovaném ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák. a které mají na nebezpečnost činu pro společnost vliv.

Jak již bylo naznačeno shora, soudy obou stupňů pochybily, pokud při posuzování otázky naplnění materiální stránky trestného činu dostatečně nepřihlédly ke všem okolnostem případu, zejména k podstatě celého sporu mezi obviněným a poškozenou společností, k okolnostem, za kterých k jednání obviněného došlo, k motivaci jeho jednání, k poměru mezi hodnotou zpronevěřených věcí a výší nakonec úspěšně uplatněné pohledávky, a zejména k následku (účinku), který byl prakticky zhojen ještě před rozhodnutím odvolacího soudu tím, že obviněný všechny věci poškozené společnosti vrátil.

S naposledy zmíněnou okolností bezprostředně souvisí ustanovení § 65 tr. zák., podle něhož trestnost činu, který byl v době spáchání pro společnost nebezpečný, zaniká, jestliže vzhledem k změně situace anebo vzhledem k osobě pachatele pominula nebezpečnost trestného činu pro společnost. V daném případě by mohlo přicházet v úvahu první z těchto dvou alternativně stanovených hledisek – změna situace. Tou se v právní teorii a soudní praxi rozumí zejména podstatná změna okolností ovlivňujících hodnocení významu chráněných společenských zájmů, které byly trestným činem pachatele porušeny (příp. ohroženy). Jde o hledisko, které lze aplikovat právě a jen ve vztahu k tzv. konkrétní nebezpečnosti činu pro společnost (srov. shora zmínku o ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák.). Soudy obou stupňů však jeho případné použití v konkrétním případě vůbec nezvažovaly (alespoň z odůvodnění jejich rozhodnutí se nic takového ani nenaznačuje).

V této souvislosti považuje Nejvyšší soud za vhodné poukázat i na myšlenku formulovanou již v několika rozhodnutích Ústavního soudu, že uznávaným principem právního státu je chápání trestní

represe jako prostředku ultima ratio. Z tohoto principu vyplývá, že ochrana majetkových vztahů má být v prvé řadě uplatňována prostředky občanského a obchodního práva a teprve tam, kde je taková ochrana neúčinná a kde porušení občanskoprávních vztahů svou intenzitou dosahuje zákonem předpokládaného stupně společenské nebezpečnosti, je namístě uvažovat o trestní odpovědnosti. Zadržení cizí věci za účelem zajištění své pohledávky nelze pokládat bez dalšího za „přisvojení si cizí věci“ a za zpronevěru ve smyslu ustanovení § 248 tr. zák. a to ani v případě, že by nebyly splněny všechny podmínky zadržovacího práva podle občanského zákoníku. Účastníci občanskoprávního vztahu, mezi nimiž existuje spor ohledně splnění podmínek zadržovacího práva, mají dostatek možností, jak vyřešit tento spor prostředky občanského práva a cestou občanského soudního řízení. Princip subsidiarity trestní represe vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, tj. především v těch případech, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní (srov. nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2004, sp. zn. II. ÚS 372/03, publikovaný pod č. 196/2004 USn. ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, sešit 35/2004).

Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dospěl k závěru, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. 5 To 334/2006, spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Proto z podnětu dovolání obviněného zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. rozhodnutí odvolacího soudu, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. odvolacímu soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Zjištěná pochybení sice mají základ již v postupu soudu prvního stupně, šlo však o pochybení, která mohl a měl napravit odvolací soud zejména poté, co sám doplnil dokazování výše popsaným způsobem. Bude proto na něm, aby všechna tato pochybení, na něž Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí upozornil, v průběhu dalšího řízení napravil.

Po zrušení uvedených rozhodnutí se trestní věc obviněného vrací do stadia řízení před odvolacím soudem. V současné době se nejeví nezbytně nutným dokazování až dosud provedené dále doplňovat. Povinností odvolacího soudu však bude, aby ze všech hledisek, na něž v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud upozornil, znovu posoudil skutek, pro který je tento obviněný stíhán, přesně jej vymezil a především bezchybně právně posoudil (přitom musí dbát ustanovení § 265s odst. 1 tr. ř.). Učiněné závěry pak musí náležitě odůvodnit (odůvodnění jeho nového rozhodnutí musí odpovídat požadavkům obsaženým v ustanovení § 125 odst. 1 tr. ř., event. § 134 odst. 2 tr. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Opatrovník (zmocněnec) poškozeného (exkluzivně pro předplatitele)
- Právní styk s cizinou (exkluzivně pro předplatitele)
- Podjatost soudce
- Poškozený (exkluzivně pro předplatitele)
- Odejmutí věci soudci
- Přerušení výkonu trestu odnětí svobody
- Účinné vyšetřování (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávný úřední postup
- Adhezní řízení

- Poučení o přípustnosti dovolání v trestním řízení (exkluzivně pro předplatitele)